

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.изк. Лозанка Пейчева,

за дисертационния труд на

Николай Стефанов Гурбанов

докторант към Факултета „Музикален фолклор и хореография“ на Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев“, гр. Пловдив на тема **„Сюитите на Коста Колев за оркестъра от български народни инструменти“** за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, Докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“

Научен ръководител: проф. д-р Костадин Бураджиев

Представената за защита дисертация разработва една предизвикателна и перспективна тема за композиционните похвати на Коста Колев и неговите приноси за развитието на оркестъра от български народни инструменти, наричан още: „народен оркестър“, „оркестър от реконструирани местни инструменти“, „фолклорна филхармония“ (Дона Бюканън). Коста Колев е оригинален високо продуктивен творец с респектираща значимост за еволюцията на българската народна музика, определян като „епоха в развитието на инструменталната народна музика“ (Милчо Василев). В прочита на Николай Гурбанов Коста Колев уместно е характеризиран като „емблематична фигура“, „реформатор“, „един от основателите и в същото време революционер в изграждането на оркестъра от народни инструменти в конструктивен и художествен аспект“.

Съдържанието на дисертацията се разгръща в обем от 233 страници в добре обмислена структура от увод, три глави, заключение, приноси, библиография и пет приложения.

В Увода точно и ясно са формулирани мотивите за избор на изследваната тема; обекта и предмета на изследването; целта и задачите, както и използваните методи.

В **Първа глава** предмет на наблюдение са: личността и делото на Коста Колев; неговата дейност в Ансамбъла за народни песни като част от историята на Оркестъра от народни инструменти в България; някои специфики на жанра „сюита“ и мястото на оркестровите сюити в творчеството на Коста Колев.

В режим на изброяване са посочени издирените от докторанта литературни източници, в които са представени: биографични данни, публикувани творби на композитора, данни за Ансамбъла за народни песни при Българското радио, информация и оценки за творческата дейност на Коста Колев. В разгърнатата биографична линия на Коста Колев се открояват основни моменти в неговото професионално развитие.

В края на първата глава докторантът предлага необходимото обговаряне и обосновка на своето разбиране за тези произведения на Коста Колев, които „носят жанровото определение и название ‘сюита’“. Съзнавайки, че творбите, към които е насочено аналитичното внимание, не са безвъпросно и безотносително окачествими като сюити (и могат да бъдат асоциирани с други жанрови категории – например

„китката“), дисертантът отбелязва, че в конкретния случай жанровото название „сюита“ не е някакво абсолютно качество и прави важната уговорка, че „сюитите на Коста Колев имат своя специфика, която не се вписва механично в предложените определения за сюита“. Съществено е да се подчертае, че тази открояваща се специфика е в сближаването и спояването между устно и писмено, между folk и art (за което говорят някои интервюирани от Гурбанов респонденти: „той съчетаваше европейската традиция с българската“; „от оркестър за народна музика (...) направи минисимфоничен оркестър“). На много места в дисертацията ясно и обосновано е казано и показано, че двата стилски снопа действат съвместно, като взаимно се иновират. От една страна Коста Колев съхранява присъщите за устната фолклорна музика строфичност на народната песен, коленност на инструментално-танцовия първоизточник и вариантността като основен двигател на формата; които, от друга страна, съчетава с художественопораждащи фактори, каквито са ладотоналната драматургия и репризността чрез която се търси тематично единство, за да трансформира устната отворена традиционна форма (folk) в писмена затворена („завършена“) композиция (art). Тази особеност на композиционните форми – като израз на контрастно единство, кръстосване на различни стилове в един текст, сближаване по най-тесен начин и взаимно допълващо се равновесие между folk и art – за Гурбанов е една от причините, поради които „сюитите“ заслужават специално аналитично внимание. Докторантът уместно откроява друго важно свойство в изследваните произведения: наред с дълбоката спойка между стилите folk и art, която е живецът на Коста-Колевите творби, в тях се разработва регионално специфичен тематичен материал от всички фолклорни области на България и това е посочено от докторанта сред основните причини за неговия изследователски интерес към точно определени произведения от творчеството на Коста Колев.

Главата завършва с една убедителна класификация на Коста-Колевите сюити според жанровата специфика на мелодичния материал, при която ясно са обособени два типа: инструментално-танцови сюити (изградени предимно върху инструментални колена, с предназначение да бъдат „музика към музикално-танцови постановки“) и инструментално-песенни сюити (изградени върху теми от народни песни, „изпълнявани като самостоятелна концертна единица“), разгърнато анализирани в следващите две глави на дисертацията.

В началото на **втора глава** докторантът прави важни уговорки и уточнявания относно теоретичната база и терминологията, която се прилага при структурните и хармоническите анализи на избраните произведения, което е необходимо, „за да не се поражда двусмислие или терминологичен хаос“. Без да бъде изчерпателен, Гурбанов търси онзи кръг от термини, който „може да обхване в пълнота явленията в авторска музика на фолклорна основа“ и привлича различни аналитични термини, които са апробирани върху композиторско творчество, за да ги приложи върху сюитите на Коста Колев: ладова мобилност, ладова модуляция, ладова мутация, ладово съпоставяне и др.

Аналитичните наблюдения са фокусирани върху няколко произведения на Коста Колев („Плевенска сюита“, „Хасковска сюита“, „Чирпанска сюита“, Сюита „Старият Добрич“, „Шопска сюита“, „Пиринска сюита“), определени от докторанта като „сюити от инструментално-танцов тип“. Дисертантът е избрал свой път на подробно

изследване на формотворния механизъм в избраните образци. Тук той затваря анализа в кръга на формата. Тези творби се интерпретират по обичаен за формалния анализ начин – чрез силен акцент върху детайлно описание и осмисляне на теми; обхващане на ладотоналната драматургия; акцентирание върху самостоятелната експресивна стойност на хармонизацията и многообразието на конкретни хармонически идеи; диференциране на фактурните планове; очертаване на контурите и специфичната организация на музикалната форма, която се основава на коляното като структурна единица; особените решения на каденцовите моменти и др.

По-нататък, след конкретните стилови анализи, които очертават композиционните особености на разгледаните произведения, Гурбанов представя в обобщен план своите наблюдения и прави ценни изводи относно структурното богатство и парадигматичната организираност на Коста-Колевия композиционен стил.

В **трета глава** докторантът продължава формалистичния анализ, като съсредоточава усилията си върху сюитите от „инструментално-песенен тип“ на Коста Колев. Гурбанов ги раздвоява и обособява в две групи, съобразно начина, според който произведенията са изградени във фактурно отношение.

Следвайки този работен принцип на разделяне, докторантът извежда повтарящи се структурни схеми в анализирания творби от първата група („Странджанска сюита“, „Сюита от български народни мелодии“, „Тракийски мелодии и ритми“) и определя тяхната стилова маркираност чрез открояване на различни важни фактори в композиционното им изграждане: яркост на мелодическия план, който „играе съществена роля в организацията на музикалното време“; значителна изявеност на хармоничния език; характерна драматургична организация в структурните отношения и пр.

В хода на конкретния структурен анализ на произведенията от втората група („Пазарджишка сюита“ (за орк. от нар. инструм.), „Котленска сюита“, Сюита „Буенек“/„Буенеци“, „Родопска сюита“, „Пазарджишка сюита“ (за солистка, хор и орк.), „Трънска сюита“, „Добруджанска жътварска сюита“) са посочени отделни съставки и композиционни похвати, които чрез активно взаимопроникване участват в изграждането на „ясното и подредено изложение“ на Коста-Колевите партитури.

В **заключението** точно и основателно е отбелязано, че в своята цялост творчеството на Коста Колев получава широка стилова валидност в България и достига качествена стойност, която го ситуира като своеобразен фундамент, върху който стъпват поколения български композитори и аранжори, които авторизират и развиват българската народна музика, създавайки необхватни в броя си произведения за оркестър от български народни инструменти и разнообразие от оригинални нови музикални стилове.

По темата на дисертацията са посочени четири публикации, които отразяват различни аспекти на разработваната в дисертацията проблематика.

Авторефератът отразява адекватно структурата и съдържанието на дисертационния труд и го представя в редуциран вид.

В автосправката за приносите са посочени няколко съществени научни резултата, получени от докторанта. В своето единство те очертават най-съществения принос на Николай Гурбанов – внасянето на свои щрихи в анализа и класификацията на сюитите на Коста Колев, които той интерпретира. Това специфично виждане гарантира оригиналност и актуалност на проведеното изследване и е несъмнен принос на дисертационния труд.

Приложенията към дисертацията обогатяват изследването, а четвъртото приложение разкрива и изяснява по друг начин същинската значимост на Коста-Колевото дело и отношението на възприемателите към явлението Коста Колев, което оставя дълбоки следи в паметта на негови колеги, приятели, почитатели.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Казаното по-горе води до заключението, че дисертационният труд е разгърнато изследване с приносен характер, което отговаря на изискванията и критериите на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ, поради което изразявам своето положително становище за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“, по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, Докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“, на Николай Стефанов Гурбанов.

19 септември 2021